नम्, अग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं पुरोडाशम् ५। स यद-ग्नये पथिकृते निर्वपति। अग्निर्वै पथः कर्ता स यस्मादेवादो यजमानो यज्ञपथादेति तमेनमग्निः पन्थानमापादयति ६। अथ यदिन्द्राय वृत्रघ्ने। पाप्मा वै वृत्रो यो भूतेर्वारयित्वा तिष्ठति कल्याणकर्मणः साधोस्तमेतदिन्द्रेणैव वृत्रघ्ना पाप्मानं वृत्रं हन्ति तस्मादिन्द्राय वृत्रघ्ने ७। अथ यदग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालं पुरोडाशं निर्वपति यत्र वा इन्द्रो वृत्रमहंस्तमग्निना वैश्वानरेण समदहत्तदस्य सर्वं पाप्मानं समदहत्तथोएवैष एतदिन्द्रेणैव वृत्रघ्ना पाप्मानं वृत्रं हत्वा तमग्निना वैश्वानरेण संदहति तदस्य सर्वं पाप्मानं संदहति स यो हैवं विद्वानेतयेष्ट्या यजते न हास्याल्पश्चन पाप्मा परिशिष्यते ८। तस्यै सप्तदश सामिधेन्यो भवन्ति। उपांशु देवता यजति याः कामयते ता याज्यानुवाक्याः करोत्येवमाज्यभागावेवं संयाज्ये ९। तिसृधन्वं दक्षिणां ददाति। धन्वना वै श्वानं बाधन्ते तदेतमेवैतद्बाधते यत्तिसृधन्वं दक्षिणां ददाति १०। दण्डं दक्षिणां ददाति। दण्डेन वै श्वानं बाधन्ते तदेतमेवैतद्बाधते यद्दण्डं दक्षिणां ददात्येषा ऽन्वादिष्टा दक्षिणा दद्यात्त्वेवास्यामप्यन्यद्याइतरा दक्षिणास्तासां यत् सम्पद्येत सा सा हैषा पशव्येष्टिस्तयाप्यनभ्युद्दृष्टो यजेतैव" ४ क०। "दर्शयागे पुरस्ताच्चन्द्रदर्शनप्रायश्चित्तेष्टिरुक्ता अथ पश्चात्तद्दर्शने नैमित्तिकीमिष्टिं विधित्सुराह। अथानन्तरं सायंकाले एष चन्द्रमाः पश्चात् प्रतीच्यां दिशि ददृशे दृश्यते। अभ्यवेक्षते अभ्यवहर्तुं पश्यति यथा शालावृको वने संचरतो मेषादीन् पशूनभ्यवजिहीर्षति। एतस्मादेव खलु चन्द्रसम्बन्धिस्वरूपेण पूर्वोक्तवत् अकारः समासान्तः तस्माच्चन्द्रादिति भीषा उक्तरूपया भीत्या, छायामुपगच्छन्ति गवाद्याः पशवः तिरोहिता यजमानस्य भवन्तीत्यर्थः पशूनामुपतापकारि यदेतच्चन्द्रदर्शनं तत् खलु चितं शुना रिक्तीकृतमित्याचक्षते २। एतमेव चन्द्रगतं दोषमेवमाचक्षते, चन्द्रमसः सम्बन्धी तन्मण्डलमध्यवर्त्ती शश इति अत एव तस्य शशाङ्क इति प्रसिद्धिः। उपवसथकाष्ठां गतं देवान्नरूपं चन्द्रमसं पौर्णमासीकाले द्रवीकुर्वन्ति। पशव ओषधीर्जग्ध्वा अपश्च पीत्वात्मनि तं चान्द्रमसं कृत्स्नं रसममावास्यायां धारयन्ति तत एनं रसममावास्यासम्बन्धिन्यां रात्रौ पशुभ्यः सकाशात् संनयति सम्यक्पापयति। तत्संनयनं प्रतिपच्चन्द्रदर्शने सति नोपपद्यते। ३दर्शयागस्यातिक्रान्तकालत्वे दोषमुपन्यस्य तन्त्रानुष्ठानप्रकारमाह। प्रकृतो दर्शयागः शीघ्रं समापनीयः अनन्तरमेवैवैतद्दोषपरिहाराय प्रायश्चित्तेष्टिः कर्त्तव्या। स आमावास्यविधेनैवेति यश्चोदितकालेऽनुष्ठितोऽमावास्यायागस्तत्प्रकारेणैव प्रतिपदि प्रक्रान्तां दर्शेष्टिं समाप्य ४। अथास्यामिष्टौ प्रकृतिवद्विकृतिः कर्त्तव्येति नोदकप्राप्तेष्वङ्गेषु विशेषं विधत्ते। प्रकृतौ पञ्चदश अत्र नोदकप्राप्तास्ताः पृथुवाजवत्यौ धाय्ये द्वे इति सप्तदश (सामिधान्यः) भवन्ति। प्रकृतौ प्रधानयागे उच्चैर्द्विधर्मः। प्रकृतदेवतालिङ्गयुक्ताश्चतुःषष्ट्यां दाशतय्यां समाम्नाता या ऋचताः कामयते। आज्यभागयोः स्विष्टकृद्यागे च याथाकाम्यम् ९। तिसृभिरिषुभिर्युक्तं धनुः तिसृधन्वम् पूर्ववदकारः समासान्तः। एतं चन्द्रात्मकं दिव्यं श्वानम् १०। अदृश्यमानचन्द्रेऽऽपि" ११ भा०

"इष्टीः पार्वायणान्तीयाः केवलानिर्वपेत् सदा" मनुः "प्राजापत्यां निरूप्येष्टिम्"। "हेमन्ते नवशस्येष्ट्या" मनुः "आरेभिरे जितात्मानः पुत्रीयामिष्टिमृत्विजः" रघुः। २"यागमात्रे च "कर्तुमिष्टिमभिवाञ्छता मया" माघः राजसूययागाभिप्रायमिदम्। इष-क्तिन्। ३इच्छायाम्। इष्टप्रयोगनिर्वाहाय पातञ्जलभाष्यकृतः इच्छाबोधके ४श्लोकाद्यात्मकवाक्यभेदे च। यथा। "द्विपर्य्यन्तानामेवेष्टिः" सर्वनाम्नोवृत्तिमात्रे पुंवद्भाव" इत्यादि। एतयेष्ट्या "ठक्छशोश्च" वार्त्ति० "एकतद्धिते चेति" सूत्रञ्च गतार्थम्' सि०कौ०। "अनुत्सूत्रपदन्यासेति" माघव्याख्यायाम् अनुत्सृष्टसूत्राक्षरा इष्ट्युपसंख्याननैरपेक्ष्येण सूत्राक्षरैरेव" इति मल्लि०।

इष्टिका स्त्री इष-तिकन्। इष्टकाशब्दार्थे "उद्वर्षणं त्विष्टिकया कण्डुकोठविनाशनम्" सुश्रु०। "इष्टिका काञ्चनीचात्र चयनार्थं कृताऽभवत्" मा० आश्व० ८८अ०।

इष्टिकापथिक न० इष्टिकायाः पथिकं तदुद्भेदेनापि प्रभवत्वात्। नामज्जकतृणे राजनि०। [कृतयागे।

इष्टिकृत् त्रि० इष्टिं यागं कृतवान् कृ-भूते क्विप् ६त०।

इष्टिन् त्रि० इष्टमनेन इष्टा० इनि। कृतयागे "अध्वरेष्विष्टिनां पाता" भट्टिः।

इष्टिपच पु० इष्टये इच्छायै अभिलाषार्थं पचति न यज्ञार्थं पच-अच्- ४त०। १ कृपणे २ दैत्ये च शब्दर०। स ह स्वेच्छापूरणार्थमेव पचति न यज्ञार्थमिति तस्य तथात्वम्।

इष्टिपशु पु० ६त०। यज्ञिये पशौ। त्रिका०।

इष्टिमुष् त्रि० इष्टिं यागं मुष्णाति मुष-क्विप् ६त०। दैत्ये

इष्टियायजूक पु० इष्ट्या यायजूकः। "काम्येष्टियजनशीले। "तस्मान्नेष्टियाजूकः स्यात् पशुभ्यः एकं प्रायच्छत्" बृ०उ०।